

Kupolinis

Joninių daina

Balio Dvariono muzika

Eduardo Pilypaičio aranžuotė

Kupolinis – kalendorinė daina–šokis priskiriamas Joninių švenčių temai, kurių tradicijos artimai siejasi su gamtos reiškiniiais – saulėgrįža. Dainos, žaidimai, šokiai, apeigos, Joninių švenčių metu, tai žmogaus noras daryti įtaką derliui, vaisingumui, užtikrinti asmeninio gyvenimo sėkmę. Tiek vyrai, tiek moterys šį vasaros saulėgrįžos metą sieja su vilčių ir lūkesčių išsipildymu. Šviesa, laimė, gyvenimo džiaugsmas – visa, atrodo, žengia pro gyvybės angą.

Pirmame dainos posme „piešiamas“ vaizdas: tėvelio dvaras, kuriame auga beržas, siūbuoja šakos, artėja Joninių naktis ir bus kuriama ugnelė. O kas ją kurs?

Dvaras, *dvarelis*, tai dainose ir kitose tautosakos rūšyse vadinamos kaimo žmonių sodybos nieko bendro neturinčios su turtingųjų dvarais.

Beržas, beržo tošis – ilgai degantis medis buvo plačiai naudojamas Joninių laužams kurti. Beržų šakelėmis būdavo išpuošiami namai Švenčiausios Trejybės (Devintinių) metu, o Joninių naktį iš tų beržų šakų sukraudavo didžiausius laužus. Buvo tikima, kad laužo ugnis, apšviesdama laukus, pasėlius, apsaugo juos nuo visokių gamtos stichijų, blogų dvasių, raganų ar užkalbėjimų. Laužus kurdavo ir ganyklose dėl galvijų gerovės.

Ugnis – labai svarbi Joninių nakties dalis buvo laužo kūrimas, laužo liepsna. Tai šviesa, šiluma, judėjimas ir gyvybė. Tautosakoje saulė, saulelė buvo vadinama motulės vardu, o per Jonines, kada saulė buvo aukščiausiam dangaus taške, jos vaidmenį žemėje atlikdavo laužas. Laužų kūrenimas buvo pagarba saulei, be kurios nebūtų gyvybės.

Antrame posmelyje – atsakymas į iškeltą klausimą *kas ugnelę kurs?* – *brolelis* pasirūpins dėl laužo šakų, *jauniausia sesutė* užkurs ugnelę, o mergelė pims vainiką ir rūpinsis kaip susirasti bernužėlį. Laužo kūrimo apeigas dažniausiai atlikdavo svarbus ir gerbiamas žmogus: vyriausias Jonas, garbingiausias kaimo senolis, svarbiausias šeimos narys ar panašiai. Šioje dainoje laužo kūrimas patikėtas vyriausiam broliui, kuris šeimoje būdavo atsakingas už ūkį, senų tėvų priežiūrą, seserims kraičio parūpinimą, jų ištekimą. Jam padės jauniausia sesula, kuri tikriausiai neužilgo irgi pims vainiką ir ieškos bernelio.

Žydintis vainike, tu vainikėli

Kaip man surasti sau bernužėlį.

Vainikas – nemirtingumo ir meilės simbolis, kuriuos pynė merginos. Gėles skindavo pievose, savo užaugintuose darželiuose, taip pat į vainikus įpindavo ir įvairių medžių šakeles, lapus, vijoklius. Tikėta, kad žolynai, supinti į vainiką, įgauna ypatingų galių. Vainikas, būdamas apskritimo formos, laikomas saulės ženklu, jos simboline išraiška, jis tampa tam tikra apsauga. Ažuolo lapų vainikai, simbolizuojantys stiprybę, buvo

pinami ir dovanojami Jonams ir Janinoms arba kabinami ant varduvininkų namo durų.

Saulė, ugnis/šiluma, vanduo – tai gyvybė, tai motina, o kad ja tapti, reikia išsirinkti bernelį, sukurti šeimą. Joninių naktis stebuklinga, nes jos metu, atliekant įvairias apeigas, buvo tikima, kad galima nuspėti savo ateitį, su kuriuo berneliu teks kurti gyvenimą.

A, a, a, kupolia, kupolia

A, a, a, kupolėli, kupolia.

Šoksim per naktely, kupolia,

Su bernuželiais tumsioj girelėj.

Kupolia – tai augmenijos klestėjimo, viešėjimo šventė. Manoma, kad senasis šventės pavadinimas kilęs iš žodžio kūpėti – gerai augti, viešėti. Kupoliavimas (gydomųjų ir pievos žolių rinkimas per Kupolines) – vienas iš svarbių apeiginių momentų. Kupoliauti, kupolioti ir pan. reiškia ne tik dainuojant rinkti žoles, bet ir švęsti Joninių išvakares, šokti, linksmintis.

Šoksim per naktely, kupolia – prie laužo šokdavo ir per laužą šokinėdavo ne tik jaunimas, bet ir suaugusieji, tikėdamiesi pasisemti sveikatos, skatinti javų ir linų augimą. Šokinėjant aukštyn tarsi norėta pasiekti pačią saulę, pasisemti iš jos gyvybės ir sveikatos.

Štai, sudėjus visus dainoje panaudotus simbolius, Joninių naktis ir jos metu atliekami ritualai, apeigos, žaidimai, kupoliavimas buvo ne tik dvasinio atsinaujinimo, meditacijos, tikėjimų, bet ir pasilinksminimo bei džiaugsmo šventė, sutelkianti visus gyvybės, laikinumo ir atsinaujinimo apmąstymams.

Šaltiniai:

Vydūnas, Raštai, IV t., p. 35–39

Kupole Rože (Sekminių–Joninių papročiai ir tautosaka) Vilnius 2003